

VÄSTRA
GÖTALANDSREGIONEN

Vad är grejen med konst- pedagogik?

EN HANDBOK FÖR NYFIKNA

Vad är grejen med konst- pedagogik?

EN HANDBOK FÖR NYFIKNA

INTRODUKTION

Denna bok är en översikt om konstpedagogikens olika metoder och dess breda användbarhet. Den är till för dig som är nyfiken på konst och på vad konsten kan ha för betydelse – för människor i allmänhet och för vårt samhälle. Den är också till för dig som arbetar med konst, som förmedlar konstupplevelser eller leder konstnärligt präglade processer.

Skriften lyfter fram projekt och verksamheter som arbetar med olika målgrupper och i olika typer av rum. Det är bara ett axplock av allt som sker i Sverige och omvärlden, men vi hoppas att exemplen ska göra dig intresserad av vidare läsning.

Den har tagits fram i samråd med konstpedagoger och konstnärer som generöst har delat med sig av sin kunskap.

Vi hoppas väcka tankar och lust till att diskutera och ventilerar idéer kring konstpedagogik som fält. Vi vill inspirera till utveckling av arbets-sätt och kreativa processer – såväl praktiska som intellektuella. Konstpedagogiken är i ständig rörelse och fortsätter att växa för att mötet med konsten ska vara relevant, tanke-väckande och engagerande för fler.

Konsulenterna inom samtida konst, arkitektur, form och design på Kulturförvaltningen i Västra Götalandsregionen.

Innehåll

KAPITEL 1: Historisk exposé	7
KAPITEL 2: Community	16
KAPITEL 3: Generositet som metod	22
KAPITEL 4: Att tänka med jorden	30
KAPITEL 5: Vidgade sinnen	37
KAPITEL 6: Djup tid	44
KAPITEL 7: I det okända	51
KAPITEL 8: Omsorg	58
EFTERORD	68
OM BOKEN	69
FÖRDJUPAD LÄSNING / REFERENSLISTA	70

KAPITEL

1

Historisk exposé

Konstpedagogik har under århundraden utvecklats till att bli ett viktigt verktyg för att se, tolka och skapa konst. Den har inte bara förändrat hur konst upplevs, utan också hur människor använder konsten för att förstå sig själva och världen omkring dem. Genom historien har konstnärer alltid spelat en viktig roll i att visa världen på nya sätt och utmana våra förväntningar.

Med renässansens genomslag på 1500-talet i Europa blev konsten en mer central del av samhället genom att flätas samman med humanism, vetenskap och filosofi.

Under lång tid hade kyrkan varit den huvudsakliga förmedlaren av konst. Renässansen präglades däremot av en upptäckarlust kring universum och människan, där maktens elit började beställa profana verk i större utsträckning än tidigare. Konstnärer, författare och tänkare uppmuntrades att uttrycka sina idéer och känslor, vilket var en stor förändring från medeltiden då det strängt religiösa innehållet stod i centrum. Nu gavs utrymme till människans inre värld och personliga berättelse. Tillgången till konstupplevelser och konstnärlig utbildning var däremot fortfarande reserverad för en privilegierad del

av samhället. De första konstmuseerna utformades som exklusiva palats dit få hade tillträde.

Under 1700- och 1800-talen började konstmuseerna öppna upp för en bredare publik. Det var under denna period som museer utvecklades till offentliga institutioner med pedagogiska uppdrag och politiska syften. Museerna skulle utbilda medborgarna, vilket i sin tur skulle bidra till ett mer upplyst samhälle. Genom att kontrollera vad som visades och hur det presenterades kunde staten påverka allmänhetens bild av historien och stärka människors nationalkänsla.

Louvren i Paris och British Museum i London var bland de första institutionerna att hålla guidade visningar för att engagera

besökare i konsten. Guiden kallades ofta för en *cicerone*. Ordet kommer från namnet på romaren Cicero, som var känd för sin värtalighet. En cicerone var någon som ledde besökare genom konstsamlingarna och gav förklaringar om verken, deras konstnärliga värde och historiska sammanhang.

Under det tidiga 1900-talet började konstpedagogik formas som ett eget fält. Museer anställde curatorer och museipedagoger som fick utbildning i hur man kommunicerar konst till olika målgrupper. Begreppet konstförmedling började användas för att beskriva aktiviteter som syftar till att förmedla konstupplevelser; så som guidade visningar, praktiska workshops, föreläsningar och andra publika evenemang.

Foto Lina Ikse

Filosofen och pedagogen John Dewey var en av de första som talade om handens pedagogik – om vikten av praktik likväl som teori. Konstpedagogik började långsamt bli en mer självständig disciplin.

Efter andra världskriget skedde sociala, politiska och teknologiska förändringar i snabb takt. I denna övergång började konstnärer utforska nya medier och former som installation, video, performance och konceptuell konst. Termen samtidskonst används ofta för att beskriva konst från denna tid av 1900-talet fram till idag. Samtidskonsten kännetecknas av att den utmanar etablerade konstnärliga normer och undersöker gränserna för vad konst kan vara. Dessa stora förändringar påverkade hur museerna

såg på sin roll i samhället. Istället för att enbart bevara och förmedla sina samlingar ville de nå ut till fler människor och anpassade därför sitt publika arbete för olika behov och intressen. Konstpedagogens roll började förändras till att bli mer vägledande och ge människor möjligheter att utforska sin egen kreativitet och förmåga.

Inom konstpedagogiken används olika metoder och praktiker för att skapa meningsfulla konstupplevelser och engagera deltagarna på ett pedagogiskt sätt. Ofta är grunden för arbetet en aktuell utställning eller samling, där konstpedagogen anpassar sina aktiviteter för en specifik målgrupp. Mötet med konsten fungerar som utgångspunkt, vilket innebär att konstpe-

Inom konstpedagogiken används olika metoder för att skapa meningsfulla konstupplevelser och engagera deltagarna på ett pedagogiskt sätt.

dagogen fokuserar på att skapa en dialog mellan verket och deltagarna.

Sokratiska samtal bygger på dialog – istället för att ge färdiga svar ställer konstpedagogen öppna frågor som uppmuntrar deltagarna att tänka själva och formulera sina egna idéer. Samtalen skapar en miljö där deltagarna reflekterar individuellt, men samtidigt lär av varandras tankar och perspektiv. Detta bidrar till att utveckla en djupare gemensam förståelse för konsten, men också

till perspektiv på den egna existensen och ens samtid.

En annan vanlig metod är den processbaserade lärandeformen som har sin grund i Reggio Emilia-pedagogiken. Den representerar idén att barn har många olika sätt att uttrycka sig, lära sig och förstå världen – genom kreativa uttryck som konst, musik, dans, teater, byggande, lek och fantasi. Pedagogen är en medforskare och medlärande vars uppgift är att lyssna till och stödja barnens utforskande.

Reggio Emilia-filosofins grundare Loris Malaguzzi lär ha sagt: *Ett barn har hundra språk (och därtill hundra hundra hundra) men berövas nittionio. Skolan och kulturen skiljer huvudet från kroppen.*

Adelyne Cross-Eriksson (1918–2011) var en av de första som arbetade med att integrera konst i utbildningssystemet i Sverige och såg det som ett viktigt redskap för barn att utveckla sin fantasi. Genom hennes pedagogiska arbete betonade hon att konst inte bara handlade om att skapa något ”fint” utan om att utforska världen, känslor och idéer.

Verkstadspedagogiken, som utvecklades under 1960- och 1970-talen, fokuserar på att bearbeta konstupplevelser genom att aktivt skapa. Moderna

Museet i Stockholm arbetade med experimentella pedagogiska metoder som fokuserade på barns delaktighet. Där var Carlo Derkert (1915–1994) verksam som konstpedagog och hade stor betydelse för utvecklingen av konstpedagogiken i Sverige. Han betonade vikten av att göra konsten tillgänglig och begriplig för en bred publik, särskilt för barn och unga. En viktig del av verkstadspedagogiken var att de fick direktkontakt med samtida konstnärer.

Interkulturell konstpedagogik bygger på att inkludera fler perspektiv av konst och bild än det svenska eller västerländska. Det innebär att deltagare får lära sig om och uttrycka sina egna och andras kulturer genom konst, samtidigt som de utvecklar en medve-

tenhet om mångfald och olika sätt att se världen.

Deltagarkonst, också kallad communitykonst eller kollektivkonst, är ofta platsspecifik. Konstnärer arbetar tillsammans med en grupp för att skapa konstverk som speglar deras gemensamma upplevelser och berättelser. Medskapande utmanar traditionella hierarkier och involverar istället deltagarna som jämlika i skapandet.

Till skillnad från konsten på museer och gallerier, som kräver att man aktivt söker sig till en specifik plats, möter offentlig konst människor där de lever, arbetar och vistas – i parker, på gator, torg och byggnader. På så sätt kan den engagera de som kanske inte själva skulle besöka ett konstmuseum.

Verkstads- pedagogiken, som utvecklades under 1960- och 1970-talen, fokuserar på att bearbeta konstupplevelser genom att aktivt skapa.

Publik konst handlar om relationen mellan konstverket och publiken. Det kan vara konst som uppmuntrar till dialog, involverar betraktaren direkt, eller till och med skapas i samarbete med allmänheten.

KAPITEL

2

Community

Deltagarkonst har idag en bred uppsättning av uttryck: muralmåleri, installation, poesi, matlagning, odling – egentligen vad som helst där människor möts i en konstnärlig process. Ett community är en gemenskap som är knuten till en specifik plats eller sträcker sig över hela världen genom digitala nätverk. Konstpedagogik kan vara en form av aktivism, särskilt när den används för att utmana normer och engagera människor kring samhällsfrågor. Den uppmanar oss till att vara aktiva i världen – att lyssna till andra, reflektera och agera.

Art Lab Gnesta är en experimentell plats i ett före detta bryggerihus i Sörmland. Sedan 2010 har de erbjudit konstnärer från hela världen residens, gett dem förutsättningar till nyproduktion av konst och arbetat medskapande med olika målgrupper. Här finns ateljéer, en risografstudio, ett stort växthus, en ödetomt, verkstäder och utställningsrum.

För några år sedan stormade en grupp 8-åriga tjejer in i tegelhuset. Det regnade och de behövde en plats att vara på, frustrerade och arga på vuxenvärlden. Deras ilska röster ekade mellan väggarna: ”Vi är Rädde jorden-klubben... vi ska rädda

jorden NU!” Signe Johannessen, en av de konstnärliga ledarna, tog emot de unga husockupanterna med nyfikenhet och lyssnade till deras önskemål. Numera träffas Rädda jorden-klubben (RJK) varje vecka, och Art Lab Gnesta har format sin verksamhet runt deras idéer. Tillsammans fördjupar de sig i metoder för opinionsbildning och nya sätt att vara människa på. RJK bär fortfarande på en stor frustration över att försöka förändra den lokala och globala hänsynen till miljön och delar erfarenheten av att inte bli hörda av vuxna beslutsfattare. Mötena tar olika form, filmer spelas in, brev och fanzine trycks och framtidsplaner smids. Flera av medlemmarna i RJK identifierar sig som *terianer*, en subkultur bland barn och unga i generation Alfa. Ordet

kommer från begreppet teriantropi, en sammansättning av grekiskans *therion* som betyder vilddjur, och *anthropos* – människa. Regelbundet demonstrerar de för klimatet utanför kommunhuset i Gnesta, där de rider på sina käpphästar eller lajvar att de är sina olika kraftdjur.

RJK:s manifest:

Ta plats!

Protestera när något är fel.

Var barn för alltid.

Bygg den värld du vill ha.

Bli djur när det är för svårt att vara människa!

I växthuset odlar Art Lab Gnesta

Saqbatomater, vars fröer anlände med Omar Sadek som Signe Johannessen träffade på Solbacka asylboende 2016. Fröerna till tomatsorten

SLUTA
TJATA!

Vanquish spelar live på Konstverkstan,
Art Lab Gnesta
Foto Olle Halvors

hade omsorgsfullt förvarats i hans innerficka under flykten från Syrien till Sverige. För Omar och hans familj väcker tomatens doft och smak starka minnen av hemlandet. Tillsammans initierade Signe och Omar projektet *Fleeing Farming*, som kombinerar odling och konst. Syftet var att skapa en plats där människor från olika bakgrunder kunde mötas och utforska frågor om identitet, mat, och samhörighet genom konst och skapande. Saqbatomaten frodas fortfarande i en gemensamhetsodling vid Art Lab Gnesta och på flera håll i landet. Alla är välkomna att bidra till arbetet och dela på det som växer.

Ställbergs gruva utgår från nio hektar mark och 4 000 kvadratmeter

byggnader i Ställbergs nedlagda järnmalmsgruva. Den ägs och drivs av föreningen The non existent center. Här arbetar man, precis som i Gnesta, med konstnärsresidens och publika evenemang som rör sig mellan konst, teater, dans, musik och vetenskap. I olika projekt har de pratat med unga och äldre, nyanlända och de som bott där i generationer om allt från hembygder och minnen till lokala industrier, krig, relationer, språk och framtidsdrömmar.

En återkommande fråga har varit: I en oändligt stor och gammal värld, där framtiden är oviss – var finns den plats där livet känns som att det hänger ihop? I lilla Ljusnarsberg i Bergslagen, som beräknas försvinna som kommun 2070, har

antalet invånare ökat bland annat för att Migrationsverket utplacerat asylsökande där.

Berättelsen om Art Lab Gnesta och Ställbergs gruva visar på vad som kan hända när konstnärer tar sig an en plats och öppnar upp den för gemenskap. Där industrin en gång varit central har konstnärliga initiativ skapat nya sammanhang som ger liv åt trakten, både för de boende och för kulturintresserade människor från hela landet. Genom konstpedagogiska processer som lek, samtal och motstånd får både unga och vuxna känna sig delaktiga i utvecklingen av området där de bor. I de här små orterna, där många andra resurser försvunnit, kan detta ha stor betydelse.

En bärande idé vid Ställbergs gruva är att människor med skilda bakgrunder, yrken och åldrar ges möjlighet att tänka, handla och undersöka tillsammans. Ett utforskande av kända och okända delar av jaget och världen. Ur ett demokratiskt perspektiv tror jag att varje by, ort och stad behöver (kultur-) platser där vi tillsammans kan utforska gemensamma samhällsutmaningar. I en polariserande tid är det än viktigare att vi ges möjligheten att förstå och engagera oss, i våra olika livsvillkor.

Carl-Oscar Sjögren, grundare
och drivande medlem av
Ställbergs gruva

KAPITEL

3

Generositet som metod

Barn och ungas delaktighet är en fråga som är ständigt central för konstinstitutioner och museer. Många visar konst *för* eller *om* barn, mer sällan *med* eller *av* dem. FN:s konvention om barnets rättigheter, eller barnkonventionen som den också kallas, fastslår att barn har rätt att uttrycka sig genom olika konstformer och att deras röster ska bli hörda och respekterade. Detta innebär att de inte ska betraktas som passiva mottagare av kultur, utan som aktiva deltagare. Genom en genomtänkt konst-

pedagogik kan utställningar cureras utifrån barns perspektiv och deras direkta påverkan på innehåll, anslag och utformning.

En modell för delaktighet som ofta används är Harts trappa som beskriver olika nivåer av barns deltagande; från manipulation och dekoration till verklig delaktighet och inflytande. Genom att använda modellen kan konstinstitutioner säkerställa att barnens delaktighet är meningsfull och inte bara symbolisk.

I Stockholms sydvästra ytterkant har Botkyrka konsthall en stark förankring i lokalsamhället. Deras konstpedagoger arbetar metodiskt för att de boende i området ska känna sig trygga och välkomna på konsthallen. Genom att utgå ifrån specifika förutsättningar och berättelser som finns i Botkyrka skapar de relevanta och engagerande konstupplevelser. De samarbetar med skolor, ungdomsgrupper och föreningar. Konsthallen riktar sig särskilt till ungdomar och arbetar aktivt för att skapa kreativa mötesplatser där unga kan uttrycka sig och göra sina röster hörda. Det kan handla om att erbjuda verkstäder, mentorskap eller projekt som utgår från ungas egna idéer och intressen. Ett exempel är Junior Residence, en tre veckor lång konstvistelse för

Konsthallen riktar sig särskilt till ungdomar och arbetar aktivt för att skapa kreativa mötesplatser där unga kan uttrycka sig och göra sina röster hörda.

unga som får möjlighet att skapa ett kollektivt konstprojekt. Ungdomarna i åldrarna 15–18 år söker jobbet genom feriepraktik.

2023 beslöt Botkyrka konsthall att låta barn och unga ta över hela

konsthallen. Med utgångspunkt i barnkonventionen ville de stötta barnens konstnärliga ledning genom att bjuda in till en utställning som skulle skapas kollektivt från början till slut. Under våren skickade de ut lappar till kommunens förskolor, grundskolor och konsthallens unga besökare med frågan: Vad får dig att må bra? De fick in över 200 svar, vilket blev grunden till ett allkonstverk som fick titeln *AURA*. Ungdomarna från Junior Residence skapade interaktiva stationer utifrån svaren, som blev till exempel Familj, Vänner, Pizza, Drömmar och Känslor. När utställningen sedan öppnade under sommaren fick alla unga besökare samskapa och interagera med utställningen genom att fylla på med sina tankar i ord och bild.

Att främja ungas medskapande i konstnärlig produktion är inte bara en fråga om att uppfylla en konventionell skyldighet. Det handlar om att skapa förtroende, och därmed tillit, genom att ge unga ansvar, låta dem få vara experter på sin egen verklighet. Ta hand om stämningen i gruppen, bjuda på fika och försöka att bekräfta varje individ. Ett generöst rum skapar kreativitet som smittar av sig!

Saadia Hussain, konstnär
och konstpedagog på
Botkyrka konsthall

Den barnkonventionella lekplatsen är ett treårigt projekt där barn med hjälp av konstnärer utvecklat fem nya lekmiljöer i Örebro och Kumla.

Sedan 2004 står Göteborgs lagliga
graffitivägg Draken utanför Röda Sten
Konsthall, av konstnären Per Agélii

Foto Lina Ikse

Med verk som visades i barns ögonhöjd, tolkningstext och teckningar klottrade på väggarna och små dörröppningar som uppmuntrade betraktaren att böja sig och krypa, fick den vuxna anpassa sig efter en ung publik.

Konstfrämjandet Bergslagen samarbetar med kommuner och bostadsbolag för att göra barnens idéer till verklighet. Barn från skolor,

fritidsgårdar och föreningar deltar i workshops där de skapar modeller och bygger i verklig skala. Tanken är att barnen ska vara med i hela processen, från första idé till färdig lekplats. Att konstnärerna kan leda processen utan en på förhand färdig idé om slutresultatet är grundläggande för att barnens initiativ ska bli hörda. Vuxna vill ofta att lekplatser ska vara så säkra som möjligt, men barn behöver också miljöer som är utmanande och utvecklande. Projektet utforskar hur man kan skapa lekplatser som är ”tillräckligt säkra”, men ändå inspirerar till kreativ och rolig lek.

Ett annat exempel är samtidskonstutställningen *Documenta 15* i den tyska staden Kassel. Där erbjöds alla barn en egen plats som hette

RURUKIDS. Satsningen var en del av curatorteamet ruangroupas filosofi kring det kollektiva som metod.

En *lumbung*, eller rislada, är en plats för att lagra ris som en gemensam resurs för framtida bruk. *Lumbung* baseras på värderingar som generositet, humor och solidaritet. Detta genomsyrade hela den omfattande utställningen, runt om i staden, som skapats av olika kollektiv från länder som tidigare sällan representerats i Documentas historia. Många delar medskapades med sin publik och riktade sig till alla åldrar. Den brasilianska konstnären Graziela Kunsch förvandlade ett av rummen till en öppen förskola för barn 0–3 år, inspirerad av den ungerska barnläkaren Emmi Piklers pedagogik. Tanken var att skapa ett utrymme där det lilla barnet spelar huvudrollen, och där

vuxna kunde lära och leka tillsammans med dem.

Utställningen *Anything Goes* på Nationalmuseet i Warszawa curaterades helt av 69 barn i åldrarna 6–4 år. Under sex månader fick barnen utbildning och stöd från museipersonalen för att förstå museets arbete och processen bakom att curera en utställning. Barnen delades in i team och valde själva konstverk, designade utställningslayouten, skapade multimediaelement och skrev utställningstexter. Med verk som visades i barns ögonhöjd, tolkningstext och teckningar klottrade på väggarna och små dörröppningar som uppmuntrade betraktaren att böja sig och krypa, fick den vuxna anpassa sig efter en ung publik.

KAPITEL

4

Att tänka med jorden

Två konstnärer flyr från regnet i norr och ner mot söder. De drar sin packning genom vattnet. Under sin resa söker de tillflykt på museer och kulturinstitutioner. Denna iscensättning av överlevnad i en framtida miljökatastrof sätter deltagarnas vardag i perspektiv. Tänk om det verkligen var så här – att det aldrig slutar regna? Vad skulle vi behöva göra? Fantasierna om framtiden materialiserades genom att den blöta packningen omsorgsfullt togs omhand och hängdes upp på tork.

Kajsa G. Eriksson och **Fredric Gunves** konstnärliga forskningsprojekt *REGN* engagerade ungdomar genom performativa workshops och kollektiva aktioner. Projektet öppnade upp för en lekfull och experimentell metodik, där gränserna mellan konstnärligt skapande, forskning och publikt deltagande suddades ut. Det blev ett sätt för ungdomar att delta i och påverka det konstnärliga skapandet, samtidigt som de fick reflektera över frågor om miljö och klimat på ett mer personligt och engagerande sätt.

Vi befinner oss just nu i en tidsperiod som brukar kallas *antropocen* – en era där människans påverkan på jordens landskap och ekosystem är så omfattande att den orsakar betydande förändringar i klimatet. Men för många kan dessa globala förändringar kännas abstrakta, eftersom de inte alltid är uppenbara i vår vardag. Genom att omvandla vetenskapliga fakta till engagerande berättelser kan vi nå en djupare förståelse för vad klimatförändringarna innebär. Att tänka ”organiskt” – att förstå världen genom det levande och växande omkring oss – kan ge nya perspektiv bortom siffror och statistik. Med hjälp av konst och berättande kan vi utforska och förstå antropocen på ett mer gripbart sätt. Att medlemmarna i Rädda jorden-klubben ockuperade Art Lab

Gnesta med sitt budskap visar på att det finns en klimatmedvetenhet bland unga idag och behovet som finns att ge uttryck för den.

Miljökonst och land art innebär att konstnärer skapar verk som integreras i naturen, ofta med hjälp av forskning för att visa på ekologiska förändringar. Ett exempel är den ungerska konstnären Agnes Denes som sedan sextiotalet har använt konst och vetenskap för att påverka mänsklighetens inverkan på miljön. 1982 planterade hon ett två hektar stort vetefält på en soptipp på nedre Manhattan, mitt emot Frihetsgudinnan.

Den här typen av konst visar oss något om människans föreställning om att stå i centrum av universum. Naturens krafter används för att förmedla en känsla av att mänsk-

Att tänka ”organiskt” – att förstå världen genom det levande och växande omkring oss – kan ge nya perspektiv bortom siffror och statistik.

ligheten bara är en liten del av en större värld.

Tänka med jorden är ett konstprojekt som ägde rum på Nynäs slott, ett historiskt gods i Södermanland. Projektet initierades av Art Lab Gnesta och var ett samarbete med Sörmlands naturbruk och Sörmlands museum. *Tänka med jorden* kombinerade konstnärliga, praktiska och teoretiska perspektiv för att skapa en djupare förståelse för

människans inverkan på jorden och vad det innebär att ”tänka med” istället för att ”tänka om” vår plats på planeten. Med alla de historiska lager som platsen rymmer, intill ett naturreservat som sägs ge skydd åt det som växer, blev Nynäs en plats att formulera sig om framtiden. Nya konstverk togs fram av tre inbjudna konstnärer i dialog med ungdomar från tre skolor.

Öknaskolans naturbruksgymnasium samarbetade med konst-

närskollektivet Kultivator genom att bygga, fläta och väva ett slott för biologisk mångfald. Den stora trädliknande installationen är nu en permanent del av slottsparken och ett populärt tillhåll för fåglar och insekter. Tillsammans med konstnären Sara Ekholm Eriksson arbetade årskurs 8 på Hedeby-skolan med täljsten och skapade figurer som kilats in i en av parkens stora murar av sprängsten. Kronhjorten som maktsymbol och mytologisk varelse var utgångspunkten för textilkonstnären Mariana Silva Varelas samarbete med elever i Gnesta Waldorfskola.

Den tyska arkitektbyrån Bureau Baubotanik arbetar tvärdisciplinärt med arkitektur, konst och ekologi. De gör konstruktioner där träd

och växter är en del av den bärande strukturen, som över tid reagerar på sin omgivning och anpassar sig till miljön. I projektet *Habitat* har de skapat en levande installation, där besökare kan ta del av förändringarna genom dramaturgi och koreografi. Marken talar är ett ljudverk som fungerar som startpunkten för ett arkiv av ekoakustiska experiment. Genom att lyssna på naturens ljud blir besökarna medvetna om de långsamma processerna som pågår i den levande byggnaden. De fångar upp jordens förändringar, hur rötter expanderar, hur miljön hela tiden är i rörelse – ljud som vi annars inte är medvetna om. Det är som en pågående performance där landskapet och arkitekturen koreograferas av naturen själv.

Det har varit magiska stunder när alla elever i årskurs 7 har suttit stilla och broderat, sytt för hand och samtalat. Kanske är det inte helt vanligt för någon som är 14 år att samarbeta med en sådan här plats. De har fått gå tillbaka till historien, lärt sig om konstnärlig gestaltning och gjort platsen till sin.

Sofia Nykvist, lärare,
Gnesta Waldorfskola

I **Albertslund**, en förort till Köpenhamn, ligger det 160 år gamla statsfängelset Vridsløselille. Under de kommande åren kommer fängelset att stå i centrum för utvecklingen av en ny stadsdel. Det kommer

ske med hjälp av bland annat ett konstprojekt som har fått namnet *Renæssancejord*. Genom utställningar, workshops och publika program ska konstnärer, forskare och arkitekter bidra till att utforska jordens värld på ett experimentellt sätt. Ambitionen är att återupprätta vår relation till marken och visualisera allt som jorden kan berätta. Här huserar föreningen Jordens Hus som arbetar med konstnärliga och pedagogiska processer kring den biologiska mångfalden. Ett exempel är workshopen *Jordsans* med konstnären Maria Viftrup, där besökaren kan träna upp sina sinnliga förnimmelser och förbindelser till jord. Känn efter med dina händer i jorden efter ett regn. Hur känns den? Vad doftar den? Vad får den dig att minnas?

Jordens Hus, Danmark

Foto Nynne Hoe

KAPITEL

5

Vidgade sinnen

När vi upplever något med förstärkta sinnen blir vi mer närvarande och medvetna om våra kroppars interaktion med världen. Vi föds med aktiva känslospröt som vi utforskar världen med långt innan vi har ett verbalt språk. I konstpedagogiken blir sinnesträningen ett verktyg som utvecklar deltagarens förmåga till rumslig uppfattning. Det handlar också om att överskrida de gränser som ord och bilder sätter för vårt seende, och istället öppna upp för en bredare upplevelse av omgivningen. Genom konstpedagogik lär vi oss att analysera, ifrågasätta och tolka

olika visuella uttryck, och om hur bilder kan påverka vår verklighetsuppfattning.

Kollaborativet är en scenkonstgrupp i Malmö som skapar sinnlig och omslutande scenkonst för, och tillsammans med, barn och unga med varierande funktioner och förmågor. Med det fleråriga projektet *Jag är tid, jag är rum* ville de utforska frågor som: Var i kroppen pågår själva förnimmelsen? Vad är sinnligt kunskapande? Och på vilket sätt är konsten besläktad med leken? I ett nära samarbete med barn och deras pedagoger från anpassad skola skapar de

scenkonstupplevelser som kan liknas vid interaktiva installationer. Den gemensamma processen bygger på ett ömsesidigt provande som pågår under en längre tid, de testar sig fram och vet inte alltid på förhand vad slutresultatet kommer att bli. Kollaborativet kommunicerar ordlöst med barnen och navigerar inom iscensatta rum med levande och föränderliga ljus-, ljud- och scenografilandskap. Materialen är avgörande för upplevelsen – de ska kunna ge en perceptiv resonans i relation till kroppens rörelser. Bjuda in till utforskande eller motstånd genom kontraster, vibrationer, texturer och tyngd. Objekt som inte har en förbestämd funktion ska istället fungera som eko, avtryck eller en förlängning av kroppen och som gemensamma ytor för kommunikation.

Om en neurotypisk person skulle lyssna till den synskadades kunskap och en autists sinneskänslighet, skulle hen kanske börja ana hur stor sinnligheten är. Det är en rikedom att människan är en funktionsvarierad art.

Jonna Bornemark,
professor i filosofi

På Nordiska Akvarellmuseet i

Skärhamn är undersökandet av akvarellmediet en viktig del av konstupplevelsen. Konstpedagogerna använder sig av både traditionella och experimentella tekniker för att visa hur akvarell kan vara ett levande medium. Genom att arbeta med vatten som en aktiv del av ska-

Workshopen Flygande blåbär
på Nordiska Akvarellmuseet

Foto Lina Ikse

pandet får deltagarna se hur färger blandas, sprider sig och förändras på pappret, vilket skapar en känsla av interaktion och rörelse i verken. Konstpedagogerna lägger stor vikt vid att koppla akvarellmåleriet till känslor, kroppsliga upplevelser och sinnliga uttryck. I vissa aktiviteter uppmuntras deltagarna att arbeta med andra sinnen än bara synen, vilket gör skapandet till en helhetsupplevelse.

I museets samling finns ett konceptuellt konstverk, *Flygande blåbär* av den finska konstnären Anu Tuominen, där blåbär pressats mellan alla blanka sidor i en skissbok. Verket inspirerade till en sinnlig workshop för de yngsta barnen (6–24 månader). *Flygande blåbär* är sedan flera år en återkommande experimentverkstad som utgår

ifrån barnens nyfikenhet. Med sina kroppar och sinnen utforskar bebisarna blåbär, vatten och papper. Föräldrarna erbjuds möjligheten att släppa på sina eventuella kontrollbehov och delta i det kreativa kaoset. Det som återstår när familjerna lämnat verkstadsrummet är ett blårott konstverk som uppstått av barnens rörelser och avtryck.

Sedan 1999 har Brandts museum i Odense årligen arrangerat *Sanse-udstillingen*, en konstutställning som är helt ägnad åt sinnliga konstupplevelser för barn och deras familjer. Konstverken är designade för att vara interaktiva, taktila och ibland auditiva, vilket skapar en miljö där barn kan röra vid verken, lyssna på ljudinstallationer eller till och med känna

dofter. Brandts arbetar med bildkonstnärer, ljudkonstnärer, scenografer och arkitekter. Varje år har utställningen ett nytt tema och de deltagande konstnärerna tar fram idéer i dialog med museets pedagoger. Ambitionen har alltid varit att barns konstupplevelser ska få ta lika mycket plats och resurser som utställningarna för den vuxna publiken. Ett år fick besökarna dyka ner i havets värld, där de kunde uppleva olika sinnesintryck relaterade till vatten, undervattensmiljöer och havets varelser. Konstverk och installationer fokuserade på ljudet av vågor, texturer som påminner om sand och vatten, och visuella element som speglade liv i havet. Andra teman har varit tid, väder och vind, ljus och mörker, skog och drömmar.

**Flygande blåbär
är sedan flera år
en återkommande
aktivitet som utgår
ifrån barnens
nyfikenhet.**

KAPITEL

6

Djup tid

I en konstpedagogisk process är det ofta inte själva ögonblicket av skapande som är det viktigaste, utan vad som händer efteråt – hur upplevelsen bearbetas och får mening. Långsiktighet ger deltagarna möjlighet att reflektera och bygga vidare på sina upplevelser. Barn som återkommer till en konsthall kan känna att platsen blir ”deras”, att de har en relation till den som går bortom det tillfälliga besöket. Här spelar tidens generositet en avgörande roll: det är genom att ha tillgång till en plats över tid som en verklig anknytning kan uppstå. Ett sådant rum är inte begränsat till det fysiska utrymmet

i en konsthall eller skola; det är också ett mentalt och emotionellt rum där både barn och vuxna kan känna sig fria att utvecklas i sin egen takt.

Verkligheten för många konstinstitutioner är att ta emot grupper under ungefär 60–120 minuter. På kort tid ska konstpedagogen och gruppen få förtroende för varandra. En högstadielklass kan reagera med att ifrågasätta upplägget eller bli handlingsförlamade inför ett uppdukat bord med material. Att engagera en hel skolklass som konstpedagog kan vara en utmaning. Eleverna har olika intressen, förmågor och nivåer av enga-

Konstverkstaden,
Nordiska Akvarellmuseet
Foto Nordiska Akvarellmuseet

Barn som ofta återkommer till en konsthall kan känna att platsen blir ”deras”.

gemang. I större grupper blir det svårare att ge uppmärksamhet till varje elev. Den pedagogiska balansen mellan att stötta dem som kämpar, och att utmana dem som är mer aktiva, förutsätter planering och flexibilitet.

På Nordiska Akvarellmuseet arbetar man med det traditionella konstpedagogiska verktyget visning och verkstad. Förenklat bygger det på att elever från förskolan till gymnasiet besöker museet för att arbeta

med aktuell utställning tillsammans med museets konstpedagoger. Ett besök tar två timmar och innehåller samtal i utställningen och skapande i verkstaden.

Projektet *Kan en sten bli en häst?* var ett treårigt samarbete mellan Göteborgs Konsthall och förskolor i Eriksbo. I storstäder kan avståndet mellan konstinstitution och skola vara långt, både fysiskt och mentalt. Eriksbo ligger cirka tjugo minuter med buss från centrum och de flesta av barnen och deras pedagoger hade aldrig varit i stadskärnan tidigare. Många av barnen i Eriksbo kommer från flerspråkiga familjer och projektet tog hänsyn till den språkliga och kulturella mångfalden i området. Genom att involvera flera språk kunde barnen både uttrycka

Det här verktyget fungerar bra, men är i behov av konstant utvärdering och utveckling mot ett ömsesidigt och dialogbaserat lärande. För mig handlar det om att se till helheten, undvika stress och tillgodose gruppens behov. När det finns tid uppstår ett ”nu” som kan liknas vid ett kraftfält, där vi ger varandra möjlighet att utvecklas. Det handlar inte om att sträva efter lugn och harmoni, utan öppna upp för motstånd och vara lyhörd för gruppens olikheter. Först då tror jag att en gestaltning är möjlig.

Jonte Nynäs,
konstpedagogisk ledare,
Nordiska Akvarellmuseet

sig på sina modersmål och lära sig nya svenska begrepp genom konstpedagogiska metoder.

Framför allt handlade samarbetet om att skapa tillit och kontinuitet. Genom att arbeta över en treårsperiod kunde förskolorna integrera konstpedagogiken i sin ordinarie verksamhet. Inför varje ny utställning hade konstpedagogerna regelbundna planeringsmöten med förskolornas rektorer och pedagoger. Arbetet inleddes sedan med att genomföra workshops med både pedagoger och barn på förskolan i Eriksbo, för att i nästa steg använda bussresan som en del av upplevelsen och till sist besöka konsthallen på Götaplatsen. Detta cykliska arbete, som pågått i tre år och fortsätter, har byggt upp ett engagemang som gör att personal

och barn känner sig bekväma att vistas på konsthallen.

Projektet genomfördes i samarbete med konstnärer som besökte förskolorna och ledde workshops där barnen fick skapa utifrån sina egna idéer och reflektioner. Frågan ”Kan en sten bli en häst?”, var symbolisk för att uppmuntra barnen att tänka bortom det uppenbara och se världen ur nya perspektiv. Tillsammans med konstnären Clara Aldén fick barnen bekanta sig med hållristningar och grottmålningar – allt för att förstå hur människor genom historien har försökt bevara sina tankar och känslor. Vad skulle du vilja rista in i sten, om det skulle finnas kvar i tusen år?

I början var det inte självklart för alla i lärarlaget att arbeta med konst på förskolan. Men genom återkommande möten och ett ömsesidigt utforskande har ett starkt förtroende vuxit fram. Konsthallen har blivit en naturlig del av barnen och pedagogernas vardag, idag jobbar de med en helt ny självsäkerhet och en fördjupad förståelse för konstens roll i lärandet.

Subani Melin,
konstpedagog,
Göteborgs Konsthall

KAPITEL

7

I det okända

Kreativitet handlar om att våga närma oss det vi inte känner till, där vi inte vet exakt vad som kommer att hända. När vi lämnar det säkra och slutar följa de vanliga reglerna börjar vår hjärna att tänka på nya sätt. I vardagen brukar vi ofta hålla oss till det vi redan vet fungerar; vi följer regler, rutiner och försöker lösa problem på samma sätt som vi har gjort tidigare. När vi istället möter situationer där vi inte har några färdiga svar tvingas vår hjärna att tänka utanför boxen – vi kan komma på idéer och hitta lösningar som vi inte visste fanns. Vi präglas tidigt av krav på prestation, vare sig

det är i skolan, på jobbet eller på fritiden. Denna prestationskultur kan ibland kväva det fria, utforskande och irrationella tänkandet som är centralt för kreativitet. När vi arbetar konstpedagogiskt möter vi alla de här rädslorna tillsammans.

Den banbrytande utställningen

Modellen: En modell för ett kvalitativt samhälle ägde rum på Moderna Museet i Stockholm 1968. Utställningen tog sin utgångspunkt i konst och lek som en form av social och politisk handling. Den danska konstnären och arkitekten Palle Nielsen ville skapa en plats där

barn fick ta över museet och skapa sina egna regler. Moderna Museet byggdes om till en enorm lekplats med sandslott, rutschkanor, klätterställningar och möjlighet att måla på väggarna. Genom att förvandla en konstinstitution till en lekplats, där barn fick agera utan krav på resultat, öppnades ett rum där gränser och logik fick ge vika för spontanitet och lekfullhet. Modellen kom att bli en av de mest uppmärksammade utställningarna i museets historia.

Vad däremot få vet om är att efter stängningen på Moderna Museet flyttades hela utställningen till miljonprogramstadsdelen Råby i Västerås. Under 2015 lyftes detta upp på nytt i konstprojektet *Ballongen – lek på riktigt* av Västerås konstmuseum, Västmanlands läns museum och Konstfräm-

Genom att förvandla en konstinstitution till en lekplats öppnades ett rum där gränser och logik fick ge vika för spontanitet och lekfullhet.

jandet Västmanland. En ny kreativ verkstad, *Barn på Råby*, startades i stadsdelen av konstnärerna Anna Törrönen, Dan Wid och Marcus Ivarsson. Sommaren därpå bjöds konstnären Ruben Wätte in för att aktivera ett närliggande skogsområde i konsthändelsen *Dungen*. Denna skogsdunge öppnade upp för vilda lekar och skapande utan

Dungen, Råby
Foto Ruben Wätte

tanke på prestation och resultat. Vem som helst var välkommen att delta utan anmälan, inträdesavgift, schema eller regler. Med utgångspunkt i citatet ”bättre en bruten arm än en stukad vilja!” utforskade Ruben Wätte våra fysiska vildmarker och innersta rädslor. De vuxna blev tvungna att lämna över kontrollen till sina barn, som byggde en jättelik äventyrsbana uppe i träden. Ironiskt nog var det de vuxna som var mest rädda, och den enda som skadade sig var en av konstnärerna som skar sig när de lagade mat. *Dungen* blev en plats där deltagarnas initiativförmåga gavs utrymme att växa, samt ett samarbete mellan grupper i samhället som annars kanske aldrig skulle ha träffats.

Sedan dess har verksamheten utvecklats i en rad olika projekt,

Vildmarker finns i vår omvärld, som i fjällen, djungeln och öknen eller på tundran och savannen. Men vildmark finns också i den värld som vi alla bär inom oss, till exempel i nyfikenheten, spontaniteten och kreativiteten. Att utmana sina rädslor tillsammans med andra kan skapa den där trygga platsen inom oss själva, ett landskap som vi kan återvända till närhelst vi vill.

Ruben Wätte, konstnär

bland annat festivalen *Råby Planet* och *Konsthall Ur & skur* till att idag vara den permanenta verksamheten *Konstlek på Råby*. Mellan två bostadshus, vägg i vägg med en tvätt-

stuga, får över tusen barn möjligheten att medskapa tillsammans med konstnärer och konstpedagoger varje år. Mellanrummet har blivit en levande och kreativ plats.

Barnabærinn (Barnens stad) är en workshop på Island som fokuserar på att ge barn verktyg och utrymme att skapa sitt eget drömsamhälle. Projektet är en del av Reykjavíks kulturprogram och utvecklades för att ge barn möjlighet att utforska sina kreativa förmågor i en miljö som simulerar en stad, men i barnens skala och med deras perspektiv som utgångspunkt. Under fem dagar får en grupp med barn utforska sina idéer tillsammans med projektets konstpedagoger, och sedan presentera dem för de lokala myndigheterna under en offentlig föreställning.

De har även en *Barnabarinn (Kid's Bar)* där vuxna överlämnar sig till den yngre generationens händer. Idéerna syftar till att förverkliga barnens drömmar; vad har de alltid velat testa? Vad vill de göra med sina föräldrar och hur vill de "förändra" dem? Det kan vara att ge dem en ny frisyr (med sax), eller att ge dem livsstilsråd inför framtiden. Här sker en förflyttning av makt – ombytta roller – där de vuxna måste släppa på kontrollen. Att ta steget ut i det okända kräver mod och tillit.

**De vuxna blev
tvungna att lämna
över kontrollen till
sina barn...**

KAPITEL

8

Omsorg

Katedraler har genom historien varit symboler för tro, gemenskap och kontinuitet i en föränderlig värld. Idag spelar konstmuseer en liknande roll – de strävar efter att förmedla en känsla av tidlöshet, och deras monumentala arkitektur signalerar att konsten de skyddar är något vi ska vårda och bevara för framtida generationer. Framtidens museer och konstinstitutioner kan vara mer än bara samlingsplatser för konstverk – de kan vara en frizon där vi tar hand om varandra genom samtal och delade upplevelser.

Under coronapandemin var det många länder som stängde ner sina kulturinstitutioner. Sverige agerade annorlunda och höll museer, teatrar och biografier öppna för ett begränsat antal besökare. Dessa platser sågs som viktiga samhällsfunktioner för att ge människor information och känsla av gemenskap. När de första flyktingarna från Ukraina anlände till Sverige agerade konstvärlden snabbt genom att erbjuda konstnärer residens runt om i landet. Uppsala konstmuseum tog emot ukrainska barn och deras mammor varje fredag. En stor del av omsorgen bestod i att bara trösta och finnas till hands.

Tillflyktspaviljongen, Rejmyre

Foto Joakim Koncancic

Framtidens museer och konstinstitutioner kan vara mer än bara samlingsplatser för konstverk.

Efter en längre tid orkade barnen börja prata och upptäcka utställningarna på museet. Konsten öppnade upp för de svåra frågorna som knappt kunde ställas.

Tillflyktspaviljongen har blivit en symbolisk plats i Rejmyre, en liten bruksort som länge varit en del av Sveriges glasproduktion. Daniel Peltz som är forskningsledare på Rejmyre Art Lab initierade projektet Refuging in Rejmyre för att visa att dessa gamla bruksorter inte ska ses som bortglömda eller värdelösa, utan värdefulla fristäder för att skapa en ny typ av gemensam tillflykt.

Paviljongens öppna och flexibla utformning har gjort den användbar för allt ifrån workshops, uppträdanden och samtal till konstpedagogiska aktiviteter. Projektet visar att tillflykt inte bara handlar om att ha en plats att gå till när man behöver skydd, utan också om något vi alla kan vara del av och bidra till. Det påminner oss om att vi måste arbeta tillsammans för att skapa trygghet.

I projektet *Konstmuseet som katedral?* som hölls på Moderna Museet i Stockholm erbjöds unga vuxna att utmana normer genom filosofiska samtal och kontemplation.

Projektet ville ta reda på om museet kan fungera som en plattform för att utforska existentiella frågor. Kan konsten vara en källa för existentiell hälsa? Deltagarna deltog i en samtalsprocess under ett år genom regelbundna sessioner. Varje fredag träffades de under tre timmar på meditationskuddar i en cirkel på golvet för samtal och mediterade framför konsten i museets samling och utställningen med Louise Bourgeois. Gruppen kontemplerade över ett gemensamt tema som kunde vara till exempel frihet, ansvar, sårbarhet och autenticitet. Konst- och filosofipedagogen Adam Wallenberg använde sin filosofiska samtalsmetod *Philosophizing with Art* där verken i utställningarna blir till speglar för deltagarnas frågor och livsvärldar.

Jag tror att många människor söker sig till konsten för att den bjuder in till att närma oss livet på ett andligt sätt. Den kan hjälpa oss att ställa frågor om hur vi vill leva. För mig handlar kontemplerationen om att komma nära konsten genom inlevelseförmåga, fantasi och våra kroppar. När vi gör det tillsammans i en grupp närmar vi oss också varandra. Konstverken fanns där för att fånga upp frågeställningar, men det var deltagarnas gemensamma process som var det viktiga i projektet. Det blev en speciell stämning i gruppen, eftersom deltagarna verkligen började lyssna på varandra och samtidigt tillät sig att vara i tystnad tillsammans och med konsten.

Adam Wallenberg, konstnär,
konstpedagog och filosof

Kuriosofestivalen,
Säfstaholms slott
Foto Ruben Wätte

ET AR
DOM!!!

En filosofisk fråga kan inte lösas på ett enkelt sätt, eftersom den väcker nyfikenhet och ytterligare frågor. I ett sådant samtal är kunskapen inte något som förmedlas från pedagog till deltagare, utan något som utvecklas gemensamt.

Det kan innebära att deltagarna reflekterar över hur deras personliga bakgrund, kultur eller förutfattade meningar påverkar hur de uppfattar och förstår konsten.

Processerna som sätts igång vid mötet med ett konstverk är personliga och bortom konstnärens kontroll; varje individs tolkning och erfarenhet spelar en avgörande roll. Detta är kanske konstpedagogikens viktigaste bidrag: att skapa ett utrymme där det omätbara och komplexa får ta plats, och där vi kan pröva tankar

som sträcker sig bortom det vi tidigare har förstått.

Konsten kan hjälpa oss att ställa frågor om hur vi vill leva.

EFTERORD

OM BOKEN

FÖRDJUPAD
LÄSNING /
REFERENSLISTA

Efterord

Konstpedagogikens roll i vår samtid är mer betydelsefull än någonsin. Bilder ersätter allt oftare text som det primära sättet att ta till oss och dela information. Samtidigt växer utmaningarna med en ständig ström av fake news och AI-genererat innehåll, vilket gör visuell läskunnighet till en av vår tids viktigaste frågor.

Att förstå och skapa bilder är en demokratisk kompetens som alla kommer att behöva lära sig. Konstpedagogikens förmåga att koppla samman praktiskt skapande med kritisk reflektion ger oss viktiga verktyg för detta.

Samtidigt är dess största kraft något bortom det mätbara – en plats där vi kan vara sårbara, fantasifulla och fria. Där vi kan utforska det oväntade, möta oss själva i nya former och hitta mening. Konsten, liksom livet, rymmer det obegripliga och det oförutsägbara.

I denna frizon växer modet att tänka annorlunda, våga pröva nya tankar, testa gränser och misslyckas – allt med omsorg, generositet och en förhöjd uppmärksamhet på det som annars kan gå oss förbi.

Om boken

Tematik och innehåll till *Vad är grejen med konstpedagogik?* är framtaget av Kulturförvaltningen i Västra Götalandsregionen, i samarbete med KAKA – Konstpedagogiska akademien.

KAKA är en nationell plattform som stärker, synliggör och omvärldsbevakar det konstpedagogiska fältet över hela landet och vidare ut i Norden. Målet är att konstpedagogiken tar plats, uppmärksammas och fördjupas.

KAKA startade som ett regionalt nätverk i Västra Götalandsregionen 2019. Sedan 2023 är det ett samarbete mellan regionerna Gävleborg, Sörmland och Västra Götaland

med stöd från Statens kulturråd. En digital plattform har skapats som en levande mötesplats och ett växande arkiv. Varmt välkommen att ta diskussionerna vidare i detta forum!

konstpedagogik.se

Fördjupad läsning / Referenslista

Konstvetenskap: en introduktion
Arnold Dana, Raster förlag, 2006

**Konsten som läranderesurs: Syn på
lärande, pedagogiska strategier och
social inklusion på nordiska konst-
museer**

Aure Venke, Illeris Helene,
Örtegren Hans,
Nordiska Akvarellmuseet, 2009

Konstpedagogik
Arvidsson Kristoffer,
Nanfheldt Philippa, Werner Jeff,
Göteborgs konstmuseum, 2011

**The Wow Factor: Global Research
Compendium on the Impact of the
Arts in Education**
Bamford Anne, Waxmann, 2006

Sätt att se på konst
Berger John, Lindskog Förlag, 2018

Konst som undervisning
Biesta Gert, Arkeater, 2017

Konst och lärande
red. Burman Anders,
Södertörns högskola, 2014

Art as Experience

Dewey John, Perigee Books, 1934

Arts Education Beyond Art:

Teaching Art in Times of Change

red. van Heusden Barend,

Gielen Pascal, Valiz, 2015

Teaching to Transgress

hooks bell, Routledge, 1994

Den fria leken – Modellen,

Ballongen och konsten som aktion

red. Ingelstedt Katrin,

Konstfrämjandet, 2017

Essays on the Blurring of

Art and Life

Kaprow Allan,

University of California Press, 2003

Konstpedagogikens dilemma:

historiska rötter och moderna strategier

Lindberg Anna Lena,

Studentlitteratur, 1991

Jag är tid, jag är rum

red. Ljungar Hedvig,

Kollaborativet, 2023

Bildsamhället – en blind fläck i politiken

Malm Magdalena,

Bildkonst Sverige, 2024

Värdet av konst

Modig Karolina, Erik,

Rheologica Publishing, 2013

Konst och pedagogik

Mårtensson Åsa,

Gävle Konstcentrum, 2008

**Pedagogies of the unknown:
studying for a future, without
guarantees**

Nyberg Lisa, BoD, 2021

The Participatory Museum

Simon Nina, Museum 2.0, 2010

**The Whole Picture: The Colonial
Story of the Art in Our Museums...
and Why We Need to Talk About It**

Procter Alice, Cassell, 2021

**Effective Diversity, Equity,
Accessibility, Inclusion, and
Anti-Racism Practices for Museums**

Shellman Cecile, American
Association of Museums, 2022

KonstSamtal – SamtalsKonst

Skoglund Elisabet,
Studentlitteratur, 2005

Behövs konstpedagogiken?

Statens Kulturråd, 2003–2004

Mellan konsten och publiken

Ståhle Göran, Carlson, 2010

Fantasi och kreativitet i barndomen

Lev Vygotskij, Daidalos, 1995

**Konstnärligt seende och vad barn
kan lära på museum**

red. Wallerstedt Cecilia,
Nordiska Akvarellmuseet, 2017

**Konst – essäer om extas
och skamlöshet**

Winterson Jeanette,
Kabusa böcker, 2014

Tack till alla medverkande!

SKRIBENT Sanna Svanberg

REDAKTÖRER Linn Gall och Camilla Alexandersson,
Kulturförvaltningen, Västra Götalandsregionen

ART DIRECTOR/GRAFISK FORM Thomas Larsson,
Kulturförvaltningen, Västra Götalandsregionen

REFERENSGRUPP Fredric Gunve, HDK Valand

Saadia Hussain, Botkyrka konsthall

Lina Ikse, Konstepidemin

Mette Muhli, Konstenheten, Västra Götalandsregionen

Jonte Nynäs, Nordiska Akvarellmuseet

Mija Renström, Göteborgs Konsthall

Sofia Åhrman, Göteborgs stad

Konstkonsulenterna i Sverige

Västra Götalandsregionen 2025

